

УДК 371.14

Г. Наливайко ,

**Кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри управління проектами та
загальнофахових дисциплін ДВНЗ
«Університет менеджменту освіти»
НАПН України**

**ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ КЕРІВНИКА ЗАГАЛЬНООСВІТНІМ
НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ ШЛЯХОМ ФОРМУВАННЯ
САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ В
МАГІСТРАТУРІ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «УПРАВЛІННЯ
НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ»**

***Анотація.** У статті подаються результати аналізу щодо шляхів професійного становлення керівника загальноосвітнім навчальним закладом. Розкриваються основні поняття «становлення», «професійне становлення». Визначено функції самоосвіти, які необхідні у процесі формування самоосвітньої компетентності в студентів-магістрів за спеціальністю «Управління навчальним закладом». Досліджено зв'язок між професійним становленням і професійним розвитком магістрантів. Доведено важливість ролі керівника у процесі професійного становлення менеджера освіти. Показано позитивні результати застосування функцій самоосвіти на практиці.*

***Ключові слова:** «професійний розвиток», «професійне становлення», «професійне становлення педагога», «самоосвіта», «становлення», «функції самоосвіти».*

Г. Наливайко

**ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ СТАНОВЛЕНИЕ РУКОВОДИТЕЛЯ
ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМ УЧЕБНЫМ ЗАВЕДЕНИЕМ ПУТЕМ
ФОРМИРОВАНИЯ САМООБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ**

**КОМПЕТЕНТНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ В МАГИСТРАТУРЕ
ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «УПРАВЛЕНИЕ УЧЕБНЫМ ЗАВЕДЕНИЕМ»**

Аннотация. В статье поданы результаты анализа относительно путей профессионального становления руководителя общеобразовательным учебным заведением. Раскрываются основные понятия «становление», «профессиональное становление». Определены функции самообразования, которые необходимы в процессе формирования самообразовательных компетенций у студентов-магистров по специальности «Управление учебным заведением». Исследована связь между профессиональным становлением и профессиональным развитием магистрантов. Доведена важность роли руководителя в процессе профессионального становления менеджера образования. Показаны положительные практические результаты применения функций самообразования.

Ключевые слова: «профессиональное развитие», «профессиональное становление», «профессиональное становление педагога», «самообразование», «становление», «функции самообразования».

G. Nalyvaiko

**AN EDUCATIONAL ESTABLISHMENT PRINCIPAL PROFESSIONAL
BECOMING BY SELF-EDUCATION COMPETENCE DEVELOPMENT
AT MASTERS' DEGREE IN SPECIALITY OF «EDUCATIONAL
ESTABLISHMENT MANAGEMENT»**

Annotation. The article discusses the ways of an educational establishment principal professional becoming. The concepts 'becoming' and 'professional becoming' are considered. The connection between the professional becoming and professional development of higher educational establishments' correspondence course students on masters' degree level is determined. A supervisor important role in the process of future manager of education professional development is outlined. The positive results of self-education functions implementation are shown in practice.

Keywords: *professional development, professional becoming, teacher professional becoming, self-education, becoming, self-education functions.*

Постановка проблеми. Проблеми професійного вдосконалення освітян набувають першочерговості у співвідношенні до інших аспектів педагогічної практики у зв'язку з швидкоплинними змінами у сучасному інформаційному суспільстві. Відомо, що будь-яке формування самоосвітньої компетентності і в професійній сфері, і в особистісній потребує напруженої власної діяльності, без якої не відбудеться успішна самореалізація особистості і ніякі знання, не зможуть стати дійсним дорогоцінним надбанням людини.

Враховуючи зазначене вище, наголошуємо на актуальності обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні проблеми професійного становлення викладачів ВНЗ вивчаються В. Гриньовою, І. Зязюном, С. Сисоєвою, В. Шаховим та ін., у працях яких розглядаються методологічні підходи до організації навчально-виховного процесу у ВНЗ і методологічні засади педагогічної творчості в сучасних умовах розвитку суспільства.

Становлення особистісних, особистісно-ділових рис педагога досліджували С. Єлканов, Е. Зеєр, Л. Митіна, Н. Кузьміна, В. Сластьонін та ін.

Проблему самоосвіти педагогічних кадрів розглядали у своїх дослідженнях А. Айзенберг, С. Вершловский, А. Громцева, Г. Коджаспирова, М. Князева, В. Лутанский, Г. Наливайко, І. Наумченко, П. Пшебильский, І. Редковець, Е. Серебряник, В. Сластьонин, М. Солдатенко, В. Сухомлинский, Л. Сущенко.

Проте питання професійного становлення студента-магістра заочної форми навчання майбутнього керівника загальноосвітнім навчальним закладом шляхом формування самоосвітньої компетентності у психолого-

педагогічному аспекті мало вивчалось зарубіжними та вітчизняними науковцями.

Метою статті є аналіз професійного становлення керівника загальноосвітнім навчальним закладом шляхом формування самоосвітньої компетентності в процесі навчання в магістратурі за спеціальністю «Управління навчальним закладом» шляхом необхідного і достатнього застосування функцій самоосвіти.

Завдання: Розкрити сутність понять «становлення», «професійне становлення», визначити систему функції самоосвіти, що продуктивні у процесі формування самоосвітньої компетентності в студентів-магістрів за спеціальністю «Управління навчальним закладом».

Виклад основного матеріалу. Важливу роль у формуванні самоосвітньої компетентності майбутніх керівників навчальними закладами відіграють засоби управлінського впливу. Під ними розуміємо систему чинників, завдяки яким особистість педагога саморозвиватиметься і самовдосконалюватиметься. Вони можуть бути різноплановими за змістом, цілеспрямованістю, тривалістю тощо. Будь-яка діяльність в кінцевому результаті передбачає накопичення знань, тобто формування, його професійного становлення як менеджера, а у подальшому прискорений розвиток його особистості.

Сучасна наука пояснює професійне становлення:

- як філософську категорію, що відображає процес діалектичного переходу від одного ступеня розвитку до іншого як момент взаємоперетворення моментів розвитку – виникнення і зникнення. Процес виникнення, утворення чого-небудь у сукупності характерних ознак і форм; формування когось, чогось у процесі розвитку³.

³ Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) [уклад. і голов. ред. В. Бусел]. – К. ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

- як основу в процесі розвитку особистості, що відбувається в ході вирішення завдань пошуку сенсу життя, вагомості ролі особистості у світі, у процесі вибору життєвого шляху¹.
- як концепцію особистості, пов'язану з самовизначенням у суспільстві, в якому відбувається її саморозвиток шляхом діяльності і спілкування з іншими людьми¹⁹.
- як отримання нових ознак і форм у процесі розвитку наближених до певного стану⁸.

Крім зазначеного вище деякі науковці розширили межі своїх досліджень.

Так Е. Зеєр розглядає «становлення» як неперервний процес цілеспрямованої прогресивної зміни особистості під впливом соціальних факторів і власної активності, спрямованої на самовдосконалення і самореалізацію. Становлення передбачає спрямованість, що може змінюватися, і неперервність, що може перериватися, зупинятися у розвитку. На думку автора «становлення особистості» має два взаємопов'язані виміри: вертикальний, що відображає зміни місця людини в соціумі (соціальний статус, роль, досягнення, невдачі, втрати) і горизонтальний, є тимчасовим виміром визначеної послідовності стадій особистісного розвитку з характерним для кожної стадії обмеженням можливих способів реалізації, здійснення себе⁶.

В. Слободчиков досліджує «становлення» як складову процесу розвитку. Науковець відзначає, що категорія «розвиток» одночасно утримує в собі такі процеси: становлення, формування, перетворення. Становлення –

¹ Абакумова Е. Б. Самообразование как ценность профессионального становления педагога [Текст] / Е. Б. Абакумова // Педагогика: традиции и инновации: материалы междунар. науч. конф. (г. Челябинск, октябрь 2011 г.). Т. II. – Челябинск: Два комсомольца, 2011. – С. 106–109. <http://www.moluch.ru/conf/ped/archive/19/1014/>

¹⁹ Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности: Перевод (авторское вступление П. С. Гуревич) [Текст]/Э. Фромм. – М., 1994.

⁸ Коджаспирова Г. М. Педагогический словарь/ Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров – М., Педагогический поиск, 2000.

⁶ Зеєр Э. Ф. Психология профессионального развития [Текст] / Э. Ф. Зеєр. – М. : Академия, 2006. – 239 с.

це «перехід від одного певного стану до іншого – більш високого рівня; єдність здійсненого і потенційно можливого». Формування – оформлення («набуття форми») і вдосконалення; єдність цілі і результату розвитку – переважно належить до соціокультурних структур. Перетворення – саморозвиток і зміна головного життєвого вектора, кардинальна зміна переважно належить до духовно-практичних структур¹⁶.

С. Попов переконує у перевазі терміну «становлення» над «розвитком». Процес становлення, що проявляється від зміни ситуації, викликаний природними процесами і штучними впливами: «становлення передбачає поєднання як природних, так і штучних складових процесу, спів-організованих в історичній рамці»¹⁴.

«Професійне становлення» також вивчається сучасними вченими з різних позицій. Професійне становлення педагога – індивідуально своєрідний шлях (траєкторія) особистості з початку формування уявлень про професію і професійні наміри до завершення професійної біографії. У процесі становлення професіонала «суб'єкт все більше виступає фактором свого розвитку, змін, перетворень об'єктивних обставин у відповідності з своїми особистими властивостями»⁶.

Дослідники (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, С. Рубінштейн, В. Сластьонін та ін.) відзначають багатоаспектність поняття професійного становлення і розглядають його як:

- неперервний процес визначення свого місця в професійній діяльності, усвідомлення себе і своїх можливостей;

¹⁶ Слободчиков В. И. Основы психологической антропологии. Психология развития человека: Развитие субъективной реальности в онтогенезе: учебное пособие для вузов [Текст]/В.И.Слободчиков, Е.И.Исаев – М. : Школьная пресса, 2000.Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. – 4-е изд. – М. : Политиздат, 1981. – 445 с.

¹⁴ Попов С. В. Методологически организованная экспертиза как способ инициации общественных изменений [Текст] / С. Попов // Кентавр, 2000. – № 23.

⁶ Зеер Э. Ф. Психология профессионального развития [Текст] / Э. Ф. Зеер. – М. : Академия, 2006. – 239 с.

- процес професійного становлення як цілісну систему, логічним центром і основою якої є мотиваційна сфера, що визначає її комунікативну професійно-педагогічну пізнавальну спрямованість;
- особистісно-професійне становлення педагога як життєвий процес самовдосконалення, що у випадку зовнішньої управлінсько-педагогічної підтримки, обов'язково досягає того чи іншого бажаного результату;
- професійне становлення – неперервний процес набуття особистістю професійної компетентності, що виражається у саморозвитку і самореалізації в педагогічній діяльності.

На основі викладеного вище, робимо висновок, що професійне становлення педагога – це неперервний процес вдосконалення професійно значущих якостей педагога під впливом зовнішніх подразників, професійної діяльності і власних зусиль особистості, що виражаються у саморозвитку і самореалізації в педагогічній діяльності.

На відміну від думки зазначених вище науковців, Л. Митіна професійне становлення педагога розуміє як активне якісне перетворення педагогом свого внутрішнього світу, що призводить до принципово нового способу життєдіяльності¹¹.

Але автор відрізняє професійний розвиток від професійного становлення за наступним критерієм: домінуючими у професійному розвитку є внутрішні фактори, в професійному становленні – зовнішні. На професійне становлення педагога можна здійснювати штучно-технічний вплив через організацію самоідентифікації і рефлексії, а однією з основних зовнішніх умов професійного становлення педагога, згідно з нашими уявами, є професійна освіта.

Відомо, що розвиток є багатоплановим і різноспрямованим феноменом, який відбувається у будь-якій сфері людської діяльності. Діяльність

¹¹ Митина Л. М. Психология труда и профессионального развития учителя: Учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений [Текст]/Л. М. Митина – М. : Академия, – 2004

керівника навчальним закладом, як і вчителів, постійно пов'язана з його професійним розвитком. Сутність поняття «професійний розвиток» розглядають як педагоги, так і науковці. Передумовою й результатом здійснення будь-якого розвитку особистості є потреби. Рушійною силою розвитку є суперечність між буттям наявним і бажаним, яке в психологічному плані є внутрішньою суперечністю між зростаючими потребами та реальними можливостями їх задовольнити. В енциклопедії освіти професійний розвиток тлумачиться як «процес формування суб'єкта професійної діяльності, тобто системи певних властивостей в умовах неперервної професійної освіти, самовиховання та здійснення професійної діяльності»⁵. Таким чином, можна стверджувати, що професійний розвиток – це постійний процес оволодіння людиною новими професійними якостями, які супроводжуються змінами. Зміни є ознакою розвитку. Так, Г. Єльнікова у концепції спрямованої самоорганізації, розуміє розвиток як «весь процес змін сталого стану системи у просторі й часі», як «спрямований процес кількісних і якісних змін у структурі матеріальних об'єктів»². Дослідниця зазначає, що розвиток для кожної системи унікальний, свій, і в умовах свідомого управління він потребує супроводжуючого відстеження для запобігання перетворенню позитивної сили у руйнівну². Розвиток особистості визначається як процес формування особистості, соціальної якості людини в результаті її соціалізації і виховання⁵. Тобто освітній процес має бути спрямований на соціалізацію (адаптацію в соціумі) та виховання людини.

Посадові обов'язки керівника навчальним закладом передбачають

⁵ Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. – С. 733.

² Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи: [Колективна монографія] / Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, О. М. Касьянова, Г. А. Полякова та ін. [за заг. та наук. редакцією докт. пед. наук, професора Г. В. Єльнікової] – Чернівці : Технодрук, 2009. – 570 с. – С. 194.

² Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи: [Колективна монографія] / Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, О. М. Касьянова, Г. А. Полякова та ін. [за заг. та наук. редакцією докт. пед. наук, професора Г. В. Єльнікової] – Чернівці : Технодрук, 2009. – 570 с.

⁵ Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. – С. 733.

передбачають виконання роботи спрямованої на розвиток учнів, колег і саморозвиток своїх здібностей. Необхідно зауважити, що «саморозвиток – це довільний розвиток. Він може бути усвідомленим і спонтанним»². Спонтанний розвиток відбувається поволі під впливом випадковості, невизначеності, ймовірності. Усвідомлений саморозвиток спрямовується усвідомленою поведінкою людини або самовпливом². Як бачимо, саморозвиток може здійснюватися швидше, коли в людини виникає в цьому потреба. Таким чином, професійний розвиток та саморозвиток керівника навчальним закладом пов'язаний із постійним порівнянням себе, своїх досягнень із визначеним еталоном, на який він рівняється. Отже, кожна людина прагне досягти найвищого для себе професійного рівня, набути професіоналізму. Відтак, позитивні зміни у професійному зростанню керівника навчальним закладом є основою його професійного розвитку.

М. Солдатенко звертає увагу на те, що «постійне примноження своїх знань про закономірності розвитку природи і суспільства, вивчення об'єктивних законів їх розвитку на основі самостійного осмислення та особистого життєвого досвіду в процесі неперервної освіти веде до вироблення в людини внутрішніх переконань, позицій, способу мислення і поведінки»¹³.

Якщо процес вдосконалення професійно значущих якостей педагога здійснюється добровільно, здійснюється свідомо, планується, управляється і контролюється самою людиною, необхідний для вдосконалення будь-яких якостей чи навичок, то мова безперечно йде про самоосвіту.

Аналіз наукової літератури дає змогу стверджувати, що педагогіка та

² Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи: [Колективна монографія] / Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, О. М. Касьянова, Г. А. Полякова та ін. [за заг. та наук. редакцією докт. пед. наук, професора Г. В. Єльнікової] – Чернівці : Технодрук, 2009. – 570 с. – С. 194.

² Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи: [Колективна монографія] / Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, О. М. Касьянова, Г. А. Полякова та ін. [за заг. та наук. редакцією докт. пед. наук, професора Г. В. Єльнікової] – Чернівці : Технодрук, 2009. – 570 с.

¹³ Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / [за ред. І. А. Зязюна]. – Київ : Видавництво «Віпол», 2000. – 636 с.

психологія досліджують сам процес самоосвіти, умови і засоби розвитку особистості, яка саморозвивається, а також шляхи і засоби управління та самоврядування самоосвітньою діяльністю, рівні розвитку різних психічних формувань, які утворюються в індивіда в процесі самоосвіти. Дослідники розглядають самоосвіту як учення, вони зауважують, що «це, перш за все, діяльність із самозміни», визначаючи зміни, що відбулися у ході її виконання в самому суб'єкті, продуктом самоосвіти (А. Волковський⁴, Д. Ельконін²⁰).

Самоосвіта – це вища форма самовираження особистості, в якій адекватно беруть участь усі фізичні та духовні сили людини¹². Самоосвіта – найбільш вільний шлях до прискореного саморозвитку, необхідна, постійна складова життя культурної освіченої людини⁷.

Підсумовуючи зазначене вище, зауважимо, що самоосвіта у професійному становленні майбутніх менеджерів освіти є провідною у формуванні самоосвітньої компетентності студентів-магістрів заочної форми навчання за спеціальністю «Управління навчальним закладом».

Зауважимо, що у педагогіці дорослих розрізняють індивідуальну самоосвіту окремих людей і організовану (конституціональну), спрямовану самоосвіту. У першому випадку людина сама прагне до навчання, сама ставить мету, обсяг і методи самоосвіти, сама визначає ритм і режим цього процесу, тобто сама перериває, продовжує і закінчує його. Завдання другої системи полягає в тому, щоб спонукати інтерес до навчання та інтерес у навчанні¹⁰.

⁴ Волковський А. Н. Содержание и методы самообразовательной работы учительства / А. Н. Волковський // Организация и методы повышения квалификации работников социального воспитания. – М., 1923. – С. 43–50.

²⁰ Ельконин Д. Б. Психология обучения младшего школьника / Д. Б. Ельконин – М. : Просвещение, 1974. – 64 с.

¹² Наумченко И. Л. Самообразование молодого учителя / И. Л. Наумченко. – Саранск, 1974. – 262 с.

⁷ Князева М. Л. Ключ к самосозиданию [Текст] / М. Л. Князева. – М. : Молодая гвардия, 1990. – 255 с.

¹⁰ Махлин М. Д. Разнообразие форм непрерывного образования взрослых в условиях развитого социализма / М. Д. Махлин // Проблемы непрерывного образования взрослых: сборник научных трудов; [под. ред. В. Г. Онушкина, В. А. Тарасова]. – Л. : Знание, 1979. – 77 с.

У процесі відбору змісту самоосвіти враховується рівень кваліфікації студента заочної форми навчання; об'єктивні професійні потреби, його особисті інтереси; специфіка освітнього закладу, в якому працює педагог, етап його розвитку. У змістовному плані самоосвітня діяльність виражається: у набутті навичок самостійної роботи з різними джерелами знань та довідково-бібліографічним матеріалом, адекватно підібраними з проблеми; в умінні зіставляти факти, події, аналізувати, узагальнювати, давати оцінку досліджуваним проблем на основі вивченого матеріалу і його зіставлення з власним досвідом педагогічної діяльності; в умінні самостійно підготувати творче завдання, науково-теоретичне повідомлення, реферат, проект, авторську програму; у застосуванні набутих знань і умінь у своїй професійній і громадській діяльності, у взаємодії з колегами тощо.

Також доцільно розглядати управлінські функції діяльності (мотиваційна, організаційна, прогностична, контрольна), функції педагогічної діяльності: термінальні, або функції-цілі. Вони пов'язані зі стратегічними напрямками педагогічної діяльності і відображають її сутнісні цілі і завдання: навчальна; виховна; розвиваюча; соціалізація; життєзабезпечення. Інструментальні: інформативна; ілюструвальна; смислоутворювальна; діагностична; диференційна; стимулювальна; прогностична; культуровідтворення; психотерапевтична; рекреаційна. Операціональні: вимірювання та оцінювання; методична; управляюча; системо утворення; ієрархізація і структурування; корегувальна; констатувальна; формоутворення¹⁷; індивідуальний стиль педагога¹⁸.

Таким чином, враховуючи зазначене вище, можна стверджувати, що зміст самоосвітньої діяльності студентів заочної форми навчання спеціальності «Управління навчальним закладом» є складним детермінантом

¹⁷ *Татур Ю. Г.* Компетентностный подход в описании результатов и проектировании стандартов высшего профессионального образования: материалы ко второму заседанию методологического семинара [Электронный ресурс] / Ю.Г. Татур. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – Режим доступа: http://technical.bmstu.ru/istoch/komp/tatur_II.pdf.

¹⁸ Теоретичні і методичні засади моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти: Монографія / [Г. В. Єльнікова, О. І. Зайченко, В. І. Маслов та ін.]; за ред. Г. В. Єльнікової. – Київ-Чернівці: Книги – XXI, 2010. – 460 с.

у процесі його відбору і має індивідуальну спрямованість. Тому значущості набувають самоосвітні функції розвитку самоосвітньої компетентності студентів-магістрів.

Вивчаючи матеріали досліджень науковців М. Князевої⁷, М. Лук'янової⁹, Є. Серебряник¹⁵ з проблем самоосвіти педагогічних кадрів різних категорій ми зосередили свою увагу на визначених ними функціях самоосвіти. Зазначимо, що таке виокремлення функцій самоосвітньої діяльності є вдалим і ми, систематизувавши, використали ті функції, які, на нашу думку, були необхідні у процесі формування самоосвітньої компетентності, що позитивно вплинуло на якість розвитку самоосвітньої компетентності студентів заочної форми навчання спеціальності «Управління навчальними закладами».

Нижче наведені функції самоосвіти, які були нами взяті за основу у навчальному процесі. Екстенсивна – накопичення, придбання нових професійних знань, в тому числі і про особистісноорієнтованих підхід, способах його реалізації в педагогічній діяльності. Орієнтаційна – визначення себе в культурі і свого місця у суспільстві. Компенсаторна – подолання недоліків класного, шкільного навчання, ліквідація прогалин, формальних знань; набуття розширених досвіду особистісноорієнтованої взаємодії. Саморозвитку – вдосконалення особистої карти світу, своєї свідомості, пам'яті, мислення, творчих якостей. Методологічна – подолання професійної вузькості, розширення фахового і загальнокультурного кругозору. Комунікативна – встановлення зв'язків між науками, професіями, віковою різницею людей. Співтворча – підтримка, допомога творчій роботі, обов'язкове доповнення її, супроводження творчої самореалізації.

⁷ Князева М. Л. Ключ к самосозиданию [Текст] / М. Л. Князева. – М. : Молодая гвардия, 1990. – 255 с.

⁹ Лукьянова М. И. Самообразовательная деятельность учителя как условие повышения его психолого-педагогической компетентности http://www.intellect-invest.org.ua/rus/school_akme_vestnik_akme_akme_3_2009

¹⁵ Серебряник Е. В. Организация самообразования будущих социальных педагогов в процессе вузовской подготовки [Текст] : автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата педнаук / Е. В. Серебряник. – Киров, 2006.

Омолодження – подолання інерції власного мислення, попередження застою. Психологічна – збереження повноти буття, відчуття приналежності до широкого кола інтелектуального розвитку людства. Геронтологічна – підтримання зв'язків зі світом і через них життєздатності організму.

У процесі підготовки магістерських дипломних робіт за спеціальністю «Управління навчальним закладом» студентам було створено умови, які дозволили застосувати всі зазначені вище функції. На початку експериментальної роботи ми передбачали, що лише один із студентів мав намір виконати і захистити магістерську дипломну роботу на «відмінно». В експерименті брало участь ще чотири магістранта, які за результатами попереднього навчання не досягли тільки відмінних результатів, а навчалися добре. Результати нашого дослідження із застосування функцій самоосвіти показали, що п'ять дипломників, які працювали під нашим керівництвом, отримали «відмінно» за виконання і захист своїх дипломних робіт рівня магістра управління навчальним закладом.

Таким чином, за допомогою застосування екстенсивної функції студенти змогли прискорено накопичувати необхідні теоретичні матеріали і науково-практичні знання для виконання дипломних робіт. Орієнтаційна функція сприяла у визначенні напрямів збору інформації і визначенні кожного студента себе як такого, що володіє певними вміннями у площині дослідження чи не володіє ними. У той же час, це дало кожному магістранту можливість ідентифікувати себе як культурного і освіченого члена суспільства. Компенсаторна функція дозволила більш якісно взаємодіяти з керівником дипломною роботою, що уможливило прискорене набуття необхідної компетентності щодо написання магістерської роботи і додала впевненості в собі як у професіоналі. Необхідність самостійно опрацьовувати великі пласти наукового і практичного матеріалу сприяла неодмінному саморозвитку методологічного бачення вирішуваної проблеми починаючих науковців у професійній і загальнокультурній сферах. Комунікативна і співтворча функції сприяли встановленню виробничих стосунків між

дипломником і керівником дипломної роботи, враховуючи вікові аспекти і досвід професійної діяльності, а також двостороннє доповнення один одного у процесі над якісним виконанням дипломної роботи. Усі студенти-магістри спеціальності «Управління навчальним закладом» заочної форми навчання мають певний професійний і життєвий досвід зі своїми поглядами на власну керівну і педагогічну діяльність, а також власний життєвий досвід. Співпраця з керівником, самостійна робота над власним дослідженням, що нерідко переходила у самоосвітню діяльність, сприяла переоцінці цінностей – зміні деяких застарілих власних поглядів, інтелектуальному розвитку через використання різноманітних джерел інформації, зокрема, бібліотечних фондів «Університету менеджменту освіти» НАПН України та інших, а також системи Інтернет. Це все підтвердило застосування на практиці функцій омолодження, психологічної та геронтологічної.

Висновки. Отже, самоосвіта є безперечною цінністю професійного становлення педагога як одне з головних джерел постійного отримання нової різнопланової інформації, теоретичних знань, обґрунтувань, власних осмислень і гіпотез. Під впливом саморозвитку студент-магістр заочної форми навчання за спеціальністю «Управління навчальним закладом» саморозвивається, самовдосконалюється, усвідомлено підвищуючи свій рівень кваліфікації у професійній кар'єрі. Використання на практиці системи основних функцій самоосвіти дало можливість магістрантам скерувати свою наукову і навчальну діяльність для отримання бажаного результату.

Систематизовані і застосовані практично у дослідженні функції самоосвіти дали позитивні результати, що дозволяє нам рекомендувати вищим навчальним закладам використовувати цей досвід у практиці формування самоосвітньої компетентності в студентів заочної форми навчання як один із ефективних засобів самовдосконалення особистості.

Процес формування самоосвітньої компетентності майбутніх менеджерів освіти потребує подальшого прискіпливого вивчення для

з'ясування оптимальних психолого-педагогічних умов і доцільності використання різноманітного інструментарію в даному процесі.